

فرهنگ نام

گردآوری و تنظیم
هستی سعیدی

چاپ اول

تهران

انتشارات مهراد

سعیدی، هستی، ۱۳۶۰ -
فرهنگ نام / گردآوری و تنظیم هستی سعیدی. -- تهران : مهراد

۱۳۸۳.

۱۷۴ ص.

ISBN: 964-8799-03-2

۱۳۰۰۰۰ زیال:

فهرست نویسی براساس اطلاعات فیبا.

۱. نامهای اشخاص -- ایران -- واژه نامه ها. ۲. نامهای ایرانی --
واژه نامه ها. الف. عنوان.

۹۲۹ / ۴۴۰۳

CS ۳۰۲۰ / ۷۵۴

۸۳-۳۷۶۵۹ م

کتابخانه ملی ایران

انتشارات مهراد

تهران، میدان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، کوچه مینا، پلاک ۱۱، طبقه همکف

تلفن: ۶۹۵۵۸۵۰

نام کتاب: فرهنگ نام

گردآوری و تألیف: هستی سعیدی

چاپ اول: ۱۳۸۴

تیراژ: ۴۰۰۰

قیمت: ۱۳۵۰ تومان

حروفنگاری و صفحه آرایی: بهناز پیشکار (فراز سیستم)

شابک: ۹۶۴-۸۷۹۹-۰۳-۲

فهرست

۱۷		«آ»
۲۹		«ا»
۴۳		«ب»
۵۳		«پ»
۶۱		«ت»
۶۵		«ث»
۶۷		«ج»
۷۱		«چ»
۷۳		«ح»
۷۷		«خ»
۸۱		«د»
۸۷		«ذ»
۸۹		«ر»
۹۵		«ز»
۹۹		«ژ»
۱۰۱		«س»
۱۰۷		«ش»
۱۱۵		«ص»

۱۱۷		«ض»
۱۱۹		«ط»
۱۲۱		«ظ»
۱۲۳		«ع»
۱۲۷		«غ»
۱۲۹		«ف»
۱۳۵		«ق»
۱۳۷		«ک»
۱۴۱		«گ»
۱۴۵		«ل»
۱۴۹		«م»
۱۵۹		«ن»
۱۶۵		«و»
۱۶۹		«ه»
۱۷۳		«ی»

مقدمه

فرهنگ نام، اشاره به مجموعه‌ای از اسامی خاص دارد که با افتخارات، دل‌بستگی‌های تاریخی، انگیزه‌ها، علایق و سلیقه‌های ملی هر کشوری همراه است. فرهنگ هر کشور نشانه‌ای از رشد و بالندگی آن سرزمین است که سندی از قدمت و پایداری آن مرز و بوم را به نمایش می‌گذارد.

با این توصیف، کشور عزیز ایران به عنوان یکی از تمدن‌های کهن بشری دارای فرهنگی غنی و پویاست که با وجود پورش‌هایی که همواره در طول تاریخ از جانب بیگانگان به این سرزمین شده است همچنان اصالت و شکوه خود را حفظ کرده و توانسته ادبیات و فرهنگ خود را در میان مردم به شکلی زیبا رواج دهد. چنان‌که تمام اسامی ایرانی دارای مفاهیم خاصی است که شنیدن هر یک از آنها یادآور مردان شجاع و شیرزنان تاریخ و روزهای باشکوه زندگی و ایام خاص می‌باشد، که باعث افتخار هر ایرانی است. در این راستا نشر فرآوری با گردآوری این مجموعه تلاش دارد گامی در اعتلای این فرهنگ برداشته و ضمن انجام رسالت فرهنگی خود، بر این نکته تأکید ورزد

که در شرایط هجده‌می واژه‌های فرهنگی و نفوذ فرهنگ‌های بیگانه، نام‌گذاری فرزندان با نام‌های اصیل ایرانی، پاسداشت ارزش‌ها و یادآور افتخارات این سرزمین باستانی خواهد بود.

در اینجا لازم است از تمامی عزیزانی که در فراهم آوردن این مجموعه و امکان انتشار آن ما را یاری دادند، به خصوص عزیزان موسسه فرازسیستم سپاس‌گذاری نمایم.

محسن ثمرزاده

پیشگفتار

از جمله حقوق فرزند بر پدر و مادر سه چیز است: ۱- اسم نیکو و زیبا برای او انتخاب کنند ۲- نوشتن را به او بیاموزند ۳- هنگامیکه بالغ شد همسر برای او بگیرند. رسول اکرم (ص)

سرزمین ایران کشوری که برخورد از فرهنگ و تمدنی دیرینه و غنی بوده در طول تاریخ به صورتهای مختلف پذیرای اقوام و تمدنهای گوناگون بوده است. از روزگار باستان در کشور ما نامگذاری فرزندان اهمیت فراوانی داشته و ایرانیان باذوق و دقت به آن ارزش و اهمیت می داده اند.

پس از تولد نوزاد مهمترین و اصلی ترین وظیفه پدر و مادر انتخاب نامی نیکو برای وی می باشد که این انتخاب و گزینش در زندگی فردی و اجتماعی و آینده شخص تأثیر زیادی می گذارد.

دین اسلام برای نامگذاری ارزش زیادی قائل است و مسلمانان را به انتخاب نامهای نیکو و زیبا تشویق می نماید. خداوند در قرآن می فرماید.

«پروردگار دارای نامهای زیبا و نیکو است وی را بدان نامها بخوانید.» (سوره اعراف آیه ۱۷۹)

حضرت علی علیه السلام می فرماید: حق پدر بر فرزند آن است که نام نیکو بر او نهد. او را با ادب و آراسته بار آورد و بدو قرآن بیاموزد.

حضرت امام رضا علیه السلام می فرماید: فرزند خود را به بهترین اسم و کنیه نامگذاری کنید.

در گذشته پس از انتخاب اسم نوزاد نام مورد نظر را در حاشیه قرآن و یا دیوان حافظ با ذکر ساعت و روز و ماه و سال ثبت می کردند از نظر علم روانشناسی نام هر فرد تأثیر بسزایی در زندگی اجتماعی، اقتصادی و شخصیتی وی بجا می گذارد. نام نماینده محتوای هر شخص حقیقی و حقوقی است. نام خلاصه ای از شخصیت فرد است.

در کتاب اخلاق ناصری آمده است «چون فرزند بوجود آید، ابتدا او را نامگذاری باید کرد به نامی نیکو چه اگر نامی ناموافق بر او نهند مدت عمر از آن ناخوشدل باشد.

باید گفت انتخاب نام نیکو بر فرزندان لازم و ضروری است. زیرا نام کودکان تأثیر قابل ملاحظه ای بر روند تکوین و شکل گیری شخصیت آنان دارد. در بسیاری از موارد به خاطر نحوه واکنش همسالان و اطرافیان کودکان نسبت به آنها در منش و رفتار ایشان آثار خوشایند یا ناخوشایند می توان مشاهده کرد. گاهی انتخاب نام تحت تأثیر شرایط اجتماعی و دورانی خاص صورت می گیرد که این اسامی پس از مدتی مهجور شده و کنار گذاشته می شوند مانند اسامی، یاسر- سمیه- میثم که در اوایل انقلاب زیاد استفاده می شدند. بنابراین منطقی و عاقلانه به نظر می رسد که نامی بر فرزندان بگذاریم که زینت بخش وجود فرد بوده و آرامش روانی و احساس رضایت مندی را در تمام مراحل زندگی به شخص ارزانی دارد. پس بر ماست که با انتخاب نام نیک در شکل گیری شخصیت اجتماعی فرزندان سهیم باشیم.

- نامگذاری از نظر قانونی نیز اهمیت زیادی دارد و قانونگذار به همین علت

محدودیت‌های خاصی را برای آن در نظر گرفته است. زیرا قانونگذار آزادی انسانها را محترم می‌شمارد و به علت اهمیت فوق‌العاده آن گاهی سختگیری‌هایی را در نظر گرفته و تدابیری به کار می‌بندد.

— قانونگذار از اهمیت تأثیر مذاهب غافل نبوده لذا در تبصره ۳ ماده ۲۰ می‌گوید «انتخاب نام در مورد اقلیت‌های دینی شناخته شده در قانون اساسی، تابع زبان و فرهنگ آنان است.»

— همچنین تبصره ۶ ماده ۲۰ می‌گوید «مراتب تشرف پیروان ادیان دیگر به دین مبین اسلام همراه با تغییرات مربوط به نام خانوادگی آنان در اسناد سجلی ثبت شود» که از این جمله این معنی استنباط می‌شود که اگر نام قبلی با دین سابق همخوانی داشت پس از تشرف به دین اسلام نام و نام خانوادگی او باید با دین اسلام هماهنگی داشته باشد.

ماده ۲۰ قانون ثبت احوال می‌گوید: انتخاب نام با اعلام کننده است. برای نام‌گذاری یک نام ساده یا مرکب، حسین، محمد مهدی و مانند آن که عرفاً یک نام محسوب می‌شود انتخاب خواهد شد.

ماده ۲۰ تبصره ۱ انتخاب نام‌هایی که موجب هتک حیثیت مقدسات اسلامی می‌گردد و همچنین انتخاب عناوین و القاب و نامهای زننده و مستهجن، یا نامناسب با جنس ممنوع است.

* موارد ممنوعیت نام طبق قوانین و آیین‌نامه‌ها و دستورالعملهای سازمان ثبت احوال به شرح زیر است.

۱- نامهایی که موجب هتک حیثیت مقدسات اسلامی می‌گردد مانند: عبداللالت و عبدالغری

۲- اسامی مرکبی که عرفاً یک نام محسوب نمی‌شود و ناموزون است مانند: سعیدبهبزاد - اکرم شهره

۳- عناوین، ام از لشکری و کشوری و یا ترکیبی از اسم و عنوان: سرهنگ -

سرتیپ - دکتر - شهردار

۴- القاب، اعم از ساده و یا مرکب مانند: ملک الدوله - معتمدالملک - خان - وکیل سلطان

۵- اسامی زننده و مستهجن، زننده و مستهجن آن دسته از نام‌هایی است که بر حسب زمان، مکان یا مورد به دلایل وجهات. زیرا برای شخص دارنده آن زننده و مستهجن باشد و مراتب به تأیید شورای عالی برسد.

۱- ۵- نام‌هایی که معرف صفات مذموم و مغایر با ارزشهای والای انسانی است مانند: گرگ - قوچ - کل

۲- ۵- نام‌هایی که با عرف و فرهنگ غالب و مقدسات مذهبی مردم مغایر باشد مانند: لات - چنگیز - خونریز

۳- ۵- نام‌هایی که موجب اشاعه و ترویج فرهنگ بیگانه و فرهنگ سلطه گردد مانند: وانوشکا - ژاکاردو - ژوبین

۴- ۵- نام‌هایی که موجب تحقیر اشخاص بوده و یا معنای لغوی آن در جامعه قابل پذیرش نباشد مانند: صدتومانی - گت آقا - کنیز و گدا

۶- اسامی نامتناسب با جنس، مانند نصرت و ماشاءالله برای اناث یا اشرف و اکرم برای افراد ذکور

* برحسب قوانین و مقررات جاری علاوه بر موارد فوق تغییر نام در موارد ذیل از وظایف و تکالیف هیاتهای حل اختلاف می‌باشد.

(۱) تغییر نام کسانی که تغییر جنسیت داده و دادگاه صالحه حکم به تغییر نوع جنس در اسناد سجلی و شناسنامه آنان صادر نموده است.

(ب) تغییر نام کسانی که به موجب تبصره ۶ ماده ۲۰ اصلاحیه قانون ثبت احوال به تأیید مراجع ذیصلاح به دین مبین اسلام مشرف می‌شوند.

(ج) حذف کلمات زاید و غیرضرور اشخاص مانند حذف کلمات قلی - غلام در نام اشخاص و یا حذف کلمات زاید؛ مانند گرگ از گرگعلی لازم به به ذکر

است که پیشوند «عبد» خاص اسامی و صفات ذات پروردگار است و در سایر موارد متقاضی می تواند تقاضای حذف آن را بنماید.

د) تصحیح اشتباهات املائی در نام اشخاص که به دلیل عدم آشنایی مامور با لهجه و الفاظ و معانی محلی و یا ناشی از تلفظ اظهار کننده پیش آمده مانند: زهراب، به سهراب و یا منیجه به منیژه

— بنابر اهمیت فوق العاده تغییر نام در مراجع قانونی این امر به سهولت امکانپذیر و در دو مرجع قابل رسیدگی است که به شرح هر کدام می پردازیم.

۱- تغییر نام به وسیله هیأت حل اختلاف در اداره ثبت احوال

طبق ماده ۳- قانون ثبت احوال «در مقر اداره ثبت احوال هیأتی به نام هیأت حل اختلافات، مرکب از رئیس اداره ثبت احوال و مسئول بایگانی، یا معاونین و یا نمایندگان آنان و یا یکی از کارمندان مطلع اداره مزبور به انتخاب رئیس اداره ثبت احوال استان تشکیل می شود».

هیأت حل اختلاف وظایف مختلفی به عهده دارد که علاوه بر آنچه قبلاً گذشت، یکی از آن وظایف به قرار زیر است:

بند ۴ ماده ۳- ابطال اسناد مکرر و یا موهوم و تصحیح اشتباه در ثبت جنس صاحب سند و تغییر نامهای ممنوع

بنابراین هر کس بخواهد نام خود را تغییر دهد و آن نام جزو نامهای ممنوع باشد، با مراجعه به اداره ثبت احوال محل صدور شناسنامه درخواست تغییر نام کند.

در این خصوص طبق بخشنامه هایی که در اداره ثبت احوال موجود است یکسری از اسامی (که لیست آن اسامی همراه بخشنامه ها می باشد) در خود اداره ثبت احوال قابل تغییر است، لذا برای تغییر نام اولین گام، رفتن به اداره

ثبت احوال و درخواست تغییر نام است در صورتی که اداره ثبت احوال از تغییر آن امتناع نمود می‌توان از طریق دوم تلاش کرد.

۲- تغییر نام به وسیله اداره دادگستری

ماده ۴- قانون ثبت احوال در این باره می‌گوید: «رسیدگی به شکایات اشخاص ذینفع از هیأت حل اختلاف و همچنین رسیدگی به سایر دعاوی راجع به اسناد ثبت احوال با دادگاه شهرستان یا دادگاه بخش مستقل محل اقامت خواهان به عمل می‌آید».

لذا کسانی که با مراجعه به اداره ثبت احوال موفق به تغییر نام نشوند می‌توانند برای تغییر نام خود به اداره دادگستری مراجعه کرده و علیه اداره ثبت احوال طرح دعوی کنند.

هر کس بخواهد نام کوچک خود را از طریق دادگستری تغییر دهد باید دارای دلایل محکمه پسند باشد. دادگاه پس از بررسی دلایل ارائه شده و تشخیص «ضرورت تغییر نام خواهان» حکم به تغییر نام خواهان داده و اداره ثبت احوال را ملزم به صدور شناسنامه جدید، با نام جدید می‌نماید.

مواردی که می‌توان نام خانوادگی را تغییر داد.

اشخاصی می‌توانند در موارد ذیل درخواست تغییر نام خانوادگی خود را بنمایند.

۱- نام خانوادگی بیش از دو کلمه و یا بیش از یک کلمه و یک حرف یا عدد یا پیشوند و یا پسوند و یا به طور مطلق یا مضاف نام محل باشد مانند: دو اصل تهرانی، علی‌نژاد مطلق و عرفان تکان

۲- نام خانوادگی از واژه‌های مستهجن و ناپسند ترکیب شده باشد مانند گداپور، پدرسوخته و لش

۳- نام خانوادگی از واژه‌های خارجی باشد مانند آمریکایی یا علی‌اف برای

ایرانیان غیر مهاجر یا آراکلیان برای مسلمانان

۴- نام خانوادگی مذموم و مغایر با ارزش‌های فرهنگ اسلامی باشد مانند: شه پرست و اریاب

۵- نام خانوادگی‌هایی که در محل صدور سند از لحاظ نام خانوادگی تکرار شده باشد

۶- هرگاه محکومیت جزایی به استثنای خلاف برای یکی از افراد خانواده پیش آید و داشتن آن نام خانوادگی موجب ننگ و سرافکندگی دارنده آن باشد. (ارائه رونوشت مصدق دادنامه الزامی است)

۷- هرگاه منظور وحدت نام خانوادگی باشد، با توجه به مفاد ۴۱ قانون در مواردی که نام خانوادگی متقاضی طبق موارد مندرج در بندهای ردیف ۱۳ قابل تغییر، تشخیص داده می‌شود با رعایت سایر مقررات، متقاضی می‌تواند با اخذ اجازه‌نامه از دارنده حق تقدم نسبت به تغییر نام خانوادگی خود اقدام نماید.

واژه‌هایی که برگزیدن آنها به عنوان نام خانوادگی ممنوع است.

الف) انتخاب واژه‌هایی که در محل صدور سند متقاضی معارض داشته باشد ولو با افزودن یا حذف یک حرف و یا یک شماره به آن طوری که در مفهوم و معنا تغییر داده نشود.

ب) واژه‌هایی که بیش از دو کلمه یا بیش از یک کلمه و یک پیشوند یا پسوند باشد.

ج) اسامی محل به طور مطلق و مضاف مانند بیرجندی، افخمی تبریزی، رضایی لنگرودی

د) واژه‌هایی که از القاب و اسامی مربوط به عناوین علمی اعم از درجات و مؤسسات علمی مانند، دکتر، دانشگاه و یا مناصب دولتی و لشکری و

کشوری به صورت مطلق باشد مانند سرهنگ و شهردار
(ه) واژه‌هایی خارجی مانند: شموعیلیان برای مسلمانان (خارجیانی که در اثر
تحصیل تابعیت، ایرانی شناخته می‌شوند مشمول این حکم نخواهند بود)
(و) واژه‌هایی که مغایر با ارزش‌های فرهنگی اسلامی باشد
(ز) واژه‌های زشت و مستهجن

نحوه تغییر نام خانوادگی

کسانی که می‌خواهند نام خانوادگی خود را تغییر دهند، باید به اداره ثبت
احوال محل صدور شناسنامه خود مراجعه کرده و ضمن ارائه درخواست
تغییر نام خانوادگی، دلایل خود را برای تغییر نام خانوادگی بیان نمایند.
اداره ثبت احوال موظف است پس از بررسی درخواست و موجه بودن دلیل
و با ادله متقاضی، نام خانوادگی او را فقط برای یک مرتبه تغییر دهد. البته نام
خانوادگی جدید باید دارای شرایط خاص مندرج در قانون باشد.
این حق هم در قانون و هم در مرحله اجرا دارای شرایطی می‌گردد که هرکس،
به سهولت نتواند و نخواهد نام خانوادگی خود را تغییر دهد. نام خانوادگی
نشانه شناسایی افراد در یک جامعه است. لذا تغییر آن بدون رعایت شرایط
مندرج در قانون موجب ضرر برای افراد ثالث خواهد شد.
— هرکس می‌تواند پس از رسیدن به سن قانونی ۱۸ سال تمام، ... نام خانوادگی
خود را فقط برای یک بار تغییر دهد که البته یک استثناء وجود دارد «اگر فردی،
نام خانوادگی خود را تغییر دهد و پس از آن، پدر آن شخص نام خانوادگی
خود را تغییر دهد، فرد مذکور می‌تواند به دلیل اتحاد نام خانوادگی با پدرش»
برای بار دوم نام خانوادگی خود را تغییر دهد.